کاڼي دل

په لاس کښي خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوندونه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهيم انصاري
ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب
اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه
روے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء
پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور
قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار ليکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې درونــد پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره مجابونه راوړي "[۱]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نه دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[۱] دا زما د والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه " ژوندون که بېلتون " کښې چاپ دے۔
اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څه دی. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولی ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلی ده. ددې وضاحتونو بیخي ضرورت نه دی پاتې شوی. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به یې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګنې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو رومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوی دی. باید چې او لوستلی شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوی د هائیکو په مجموعه" د بنائستونو د صحرا ورېځې "کښې موجوده ده

په دې حقله ګڼې کشالې هوارولی شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غند نه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هائیکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به یې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هېڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بیخي نه متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نه دی.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه او باسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېتو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیرانوي او وارخطا کوي ئې خو لږ هم د دې نه نه وړاندې زه ختلې شي. خو له هر ځه نه وړاندې زه
ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د
کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل
مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه
دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا
بې ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو اُو دې ښائي چې زه په خپلو
انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تېښندک شوې یا
په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلي یم. زلمي نقاد ښاغلي
ازاد اشنغري صيب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږ ونو کښې ښکاري شرنګوي، نوم هم
ښایسته او د ټایټل کټ اپ هم ښایسته .... د
اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پړې ولوستې
یا واورېدې د هغې په باب به زه ځه ووایم، خو
دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په
غور ولوستې شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو
معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته."[1]

ما په خپل ذکر کړې شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند
کړې وو چې:

"د ټپې شاعر ورک دی او د هایکو شاعر ژوندے
او معلوم وي."[2]

لهٰذا ګنړو ناقدینو د دې خبرې په ترځ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے
اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی
وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دویمه حواله:

"موږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق
نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار ځه دے چې په
ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تردې پورې
وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې را ژوندے
کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته
صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړې دي."[4]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو
اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په قائې ژوند
کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف
دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه
کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو
کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو
دغه معترضین دې په خپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اُودې
وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب په خپله نامه نظم
نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

هغه به کښې د پښتو د ادب پانګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمايه نه شي تسليمولې بلکې پښتانه به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نه وي راپورته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپرلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترفين دي که اظهار الله. اظهار.

راقم الحروف ليکلي وو

"ټپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے دے هايکو په آفاقي تناظر کښې د دنيا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي."

ددې خبرې په ترڅ کښې بناغلے اسير منګل ليکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسير منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعوې کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا و چې هايکو د دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کېږي او ټپه د بين الملي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده. او هغه هم د بنيادي ساختياتي تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسير منګل اتفاق نه دې نو بيا دې ما ته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسيسۍ جرمني، روسۍ، چينۍ، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلې شوې يو څو ټپې اوښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکل شوي دي او لیکل کېږي. چې ګڼ مثالونه يې شته. زما په خیال بناغلی اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هېر ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلو خبرو هغه عبارتونه يې را وستلي دي چې د هغوئ نه ځای شوي مقصد ته پرې تقويت رسېدو.

ګران بناغلی مشتاق مجروح په خپل مضمون "اُن اینډ کو هایکو" کښې په راقم الحروف د خپل خاص "تنقید" ي جبر کلي کړي دي. لیکي:

"ن اُن اینډ کو مېټونزي هوم کښې ژبړ مېدلي غني هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا بنده په دشوق سره ویلے شم چې اُن اینډ کو مېټونزي هوم کښې ژبړ مېدلي غنو هایکو ته بېلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هغه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني لیکو نکيو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بناغلی مشتاق مجروح دي چغیله اعلی و ارفع ادبي لغبې باندې لږ غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے د هغه

رنګ د ادب د خپرې نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح غنی ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د بنه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نوره وېتل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه ئې ضرره پېرایه کښې د ژوند ترېجلوي اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو پکښې په داسې هنر اوښندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر رانښکاره کېږي نو دا به فحش لټرېچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د بنه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَچا وي لهٰذا
دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب نهٔ غندلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَغلطو اندازو
سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو
هایکو باندې دَ فحش ګوئي تهمت لګولے دے دَ نمونې په
ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبهٔ نهٔ راځي
نو دَ کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
لږ بحثۍ ته راوپارولو چې نقل کړے شوې هایکو کښې
فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغیب
شته او نهٔ ئې معنیٰ دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم دَ وینا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال
ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کرښې له سر راوړهٔ نادانۍ ګنې
ګړک چې دَ کوهي چرګۍ نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے
دے چې په بخطو پړي نهٔ دي سستول پکار کښې نو مازغهٔ ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستوکي چپله اووائي چې فحاشي زما په
هایکو کښې ده که دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې دَ جمالیاتي حسیاتو دَ
ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه
وي. بلکې زهٔ دَ دا رنګ هایکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بېخي بې
ځایه ده. چې کښې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې داسې
کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي
شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دومره خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هغوي فقط نفس کُشي او برګزیده ټپې اورېدلي او لوستلي دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېر لے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثري به شې مئینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په کوډو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې کُن تاویلات او توجیهات وي ګنې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسیک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه راښکل ګرانه شي - په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائي اینړ کو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وئیلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته ټول سایکو ښکارې زما یو بل ملګرے وائي چې

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلې دے چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نهٔ شي کولے نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي"[9]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اوليکلے شي خو
په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کُول د ټپې په
مقابله کښې د هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بيا دا چې لوے
تحريکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي.
بحرکيف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم د هائيکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د "انځ اينځ کو ليکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بيا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته د نوو ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته د وېلو دپاره هېڅ نهٔ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګني د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرئيلزم، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال د تلازې وغيره کوم فکري
او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمينو د هغې خوب هم نهٔ وُ ليدلے او د هغوي د
خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بربښېدل
زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخهٔ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوٰي چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زياتے او
سينه زورې ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي. نن چې دنيا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې بدي. لهذا عصري پښتو به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خاخاراتېږي او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکې جمود به ئې په اعصابو لګه د خپسې ناست وي. دا حقیقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زیان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل اړخ دا هم دے چې نوي لیکونکي هایکو ځکه لیکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجیب الله عامر زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستڼو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبنی انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړې ده چې د هایکو غندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرۍ ترلاسه کړې ده او سیکاټرې د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته هم پروفیشنل سایکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راغلے نو بیا اخر ځنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زه دا ویل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

پیدا کولو دغه وسیله او ټي آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال قبول کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم او وائي چې د غزل لیکونکي مخبل وي د ټکل لیکونکي
ول الس وي او د ټپې خالق ګېږي وي على هذا القياس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پېړوتې حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې منبع په ټيټه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

ترڅو پورې چې د الي اینډ کو هایکو د مضمون نګار
ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري د دې احتجاج تعلق
دے چې ګنې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوې خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
دېر ې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوې دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي د دې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک او وائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې د دې په ځائے دې کُشتي
میرغپ کبابې او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده، نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
پوې تراشلې شوي مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سړے څه او وائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نژدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې د دې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم د دې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مسرې وي. رومبۍ
مسرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او دریمه
مسرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې دَ دوؤ صوتي اهنګونو هومره دَ دوي مثله اوږده وي يعني هايکو دَ هيئت او موضوع دواړو په لحاظ دَ مخصوصو شرائطو پابنده وي.

دَ هايکو دَ صوتي اهنګ نظام دَ بحرِ متقارب دي ارکانو مطابق کيږي شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع : ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع : ۵

خو ددې برعکس دَ ټپې دَ دوؤ مصرعو دَ صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ [10]

دَ پروفيسر صيب فرمودات په سرسټکو خو ډيرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسيږي او يو ځاے نيم کښې په کښې دَ تحقيقي سپرټ خلاف دَ سهولت احساس هم پټ پښتونځ کوي ددې نه علاوه دَ هغوي دَ حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلوميږي دا چې پروفيسر صيب دَ هايکو هيئتي اډلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقا په نظر کښې نهٔ ده ساتلې کنې نو هايکو به ئې دَ اوولسو څپو او ۵ - ۷ - ۵ دَ ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت ډرې چې دَ هايکو دَ صنف نه دَ يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. کنې نو دَ جاپان دږمينے هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې دَ يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کيدے شي پروفيسر صيب ته هغه دَ التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي ښکارؤ.

بهرحال پروفيسر صيب چې دَ هايکو دپاره دَ بحرِ متقارب دَ ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې دَ همايون صياد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې دَ رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق دَ بحرِ متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کيږي ځکه چې دَ پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او دَ هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نهٔ کيږي. هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهيږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بلله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې ښځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نۀ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قد غنونه په غار کښې دیکه کول نۀ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادي او معرّا هایکو پابندي پرې نۀ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړۀ کښې چرته هم ځاے نۀ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داؤدزے لیکي:

" د بناغلي اظهار دا هایکو مي ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځاے شوے دے".[21]

زۀ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله راے نه ددې غلط فهمۍ خورېږي او اندېښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نۀ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نۀ وي خو په لیک کښې ئې دي طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به دا خبره کول هم بې ځایه نۀ وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تېر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ اڅورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نۀ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس دري مصره ایز نظم هایکو نه وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړه وړه نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه ئې په اسانه نه شي زغملے.

د میرمنې سلمیٰ شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده خو د هایکو د اوریدو نه پس ورته داسې محسوسیږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کیږي.[13]

چونکې میرمنې سلمیٰ شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کیږي. کیدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم دغه خپل قیمتي وخت ورکړے نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نه کیږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څه دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پریږدي چې د اوریدونکي ذهن پخپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې راپیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څه داسې کلیدي توري یا نکتې پکښې پریږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کیدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسیږي نو څه د فکرمندۍ خبره نه ده او نه یو صنف ته د زیاتو ورماتیدو نه دا ثابتیږي ګنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګنې شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څه شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. مل

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسي خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ګني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نه دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نه اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې خوک د غزل چاربېتې یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څه ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هرچرته وي خپل قدر او قیمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نه پټېږي ځکه زهٔ دا دعویٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نه وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نه وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ورېږې دې په هر ګل کښې پیدا شي ګني نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څوک مره یې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او درېدل غواړي (اګرچې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں .... اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[۱۳]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زور اور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نه شي ساتلې اوس که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولې شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي. ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نه وي لګولې شوې. بهر کیف زه بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولې شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي. اوس که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلې کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري. اوس که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څه اووائي.

بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعویٰ هم کوي چې مناسب نه ده. په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي اوس که بناغلي اباسین دا نه وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبّب یا ټپبّب وي نو ښه نه په سهولت ئې دا وویلې شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي. ممکنه ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څه ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي. نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نه شي. بهر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نه شي کېدے چې د هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د ټپې سېلابونه یا څپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څه بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې را پیدا کېږي چې ګڼې یوه ټپه په ګڼو. تر ونو کښې لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه ټولو نظر ثاني ضرور وکوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم بناغلې اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لړې مختصر او د دوېمې مختصرې مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې دا دعوې په هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوې.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخلیقي ګڼلې ده. او د هغې نه ځایه اطلاق یې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دي ښکړي که چرې دا خبره او منلې شي نو پښتانه به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووينځي. بناغلې دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپیدا کېږي چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړه یا خاوند ویلو کومه هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نه وي حاصل. بلله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بیا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې بناغلي اباسین څه خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دداسې خبرونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې راکاږي چې د سرې پرې زړه خوښ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي؛

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے-------- ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کرسکتے ہیں------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے------ ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زه منم چې تشبیهه چرته هم ثالمنه وي خو اباسین صیب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه تشبیهه راوړې ده - سنجیده ذهنونه به یې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نه وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اواره ګرد نه ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاکۍ کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانه څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نه صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتونه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانه ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نه پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نه دے. بلکې هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هائیکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګڼي د ټپې په موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نه شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د دوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څه موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډرېکه
"څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي ګټیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترایلې" داسې وُ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې څ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوره نهٔ ده وهلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځائګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګارنګ ګلونه سپړېدي دي
چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې بربښي." [15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

" میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔" [16]

مګر ان ښاغلے دلته یو واري بیا تینډک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ پېدا کېږي
ادب څهٔ شریعت کوروټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب وړېجے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایو ځائے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سېوا مفتي کېدے
نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هیڅوک ئې هم او نهٔ
منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثېل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته
بدعت په کوم خیال وېلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړهٔ
چاوُدون را زېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو نیکونکو د څلورویشتم اپریل دوه زرم د روداد ترغځه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتنو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وومنلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتنو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي
جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي
چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو
دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتې
اوږي له څه گناه سنگسار کړے شي. اول زما خيال دے چې د
هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا مې
سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ
د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې
نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل
مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې
کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم
څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو
ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان
نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي
خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار"
نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه
کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددې د انګورو د ملاتړه
بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "يا
قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدير ددې نزاعي
اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې دي او په هيڅ
حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوزونو دائره يا حصار نه
شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے
چې زما په خيال د نرګسيت يو رنګ دے.

ښاغلے پروفيسر داورخان داوُد ليکي:

"د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هيئت Form
بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه
مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي."

نه پوهېږم چې ښاغلي داوُد صيب د يوې نيمې
مصرعې په ذکر کښې "يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز
کوي. بهر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه
کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے
که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه
اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به
ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې
بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو
مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي
نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کانو ته کچکول په
لاس او دربدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين
او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وخت
بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لري نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وهل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ګنده شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي. ښاغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

اندېښنې مه کوه جانانه
داخو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړۀ کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بېخي اوږده لري لاسونه
کړي به خازه ستا د رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ویل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزاېږده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نۀ راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نۀ ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلي شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې وړمبو مصرعو سره په قافیو کښې تړلي دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترون

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته ویلے شي. خو متاسفانه زۀ به دا اووایم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په سترګې کښې هیڅ ارتعاش نۀ دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهېل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زۀ دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نۀ دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوند کارۍ او قلم لګولو ځنې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړۀ صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نۀ دے غورځېدلے بلکې د نورو کټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نۀ ماتوي یعنې ساختاتي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نۀ اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل
وجود نهٔ لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما
په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او
تښتېدو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو
نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښهٔ ده هايکو ښهٔ
نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق
جواز نشته يا هايکو زموږ د خاورې سره هېڅ خپلوي
نهٔ لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده
ور رسولے شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر
کوم زيان او تاوان ور رسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه
رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که يو بهرنے
صنف د پښتنو د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په
خپل سر واخلي او ښهٔ په ايمانداري سره ئې خدمت کوي
نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا
ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه
ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند
ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره
معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا
کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې
ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم
زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره
اوږه په اوږه اودرولو او د دواړو تقابل ئې شروع کړو.
زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه په خپله د هايکو د
مقبوليت او بريالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو
پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي
صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ
شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتنو په سيمه نهٔ صرف
ځواني او جوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره
کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع
کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټبلشډ صنف او د
شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف
ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت
دے چې هايکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده
بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. د دې
باوجود که ځنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات
نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې لې
لږه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځيزونه د عدم
اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما يقين

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته پوره نه پوره ورځ خاطا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې ډېرې ښې ښځې، ژوراثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گني زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دې بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده موي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ داړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبئ او ناخوبئ باعث گرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب ښې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخـــذات

(۱) أزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹، مئ، ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بشکرې شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے، اني اينډ کو هائيکو، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بشکرې شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهنډ روډ پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے، اني اينډ کو هائيکو، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً ″

(۹) ايضاً ايضاً ″

(۱۰) پروفيسر داور خان داوُد، پټه او جديديت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت يوونس نيمي بجې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسين يوسفزے، ہائے کیوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن

ايضاً ″ ايضاً ″

(۱۴) ″ ،

(۱۵) زبير حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے، "ہائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفيسر داور خان داوُد، پټه او جديديت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د ګران پروفيسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره مننه -

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چا جولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس درکښې غنچې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ملجانه بیا مې نهٔ پېژني
زور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د اننګې ګلونه اوشوکوي
ترینه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېټې کښې اوبهٔ خورکومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ومېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډېر خټې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور دابانډې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته ٔ که ددې خوږ کاڼې وو
نو ګیدړانو به وو تول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتروېو له ځمه
مینه کوم خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېریني ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند

څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځي

رب دې جوړې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېرې تېې به راځي نه په ما

چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم

د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخې د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو

ویم که مې ټول کلي په کانړو اولي

واي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې

راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندوی پروا نشته دے
وائي په کږه دې نظره یم خو
راله پیدا چرته د سرسپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مینه زما د غلو خمتا خو نهٔ ده
چې یې په لاړو کړ کوے شیریني

دا چې په ښهٔ فریب کښې کېږه یې تهٔ
ستا سرتېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
شیریني پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګینه حادثه ده د ژوند
شیرینه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځایه نهٔ دي ویرېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښه پته ده
ته د کښتو ولونه مه پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

رب دې کړي خیرخو دا شګون ښه نه دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ننګیالي دې قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونړه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خیرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نه شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان راټیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

ستړېس زمونږ د لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګاې ناه په يو دو دا اوځي

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې واڼي
کوه چې هر چا سره مينه کوے
خو شپې له ځاڼ کور ته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږم مه ناه
کټ چې پردے شو خو د نيمې شپې شو
ستړګې مې ناه ورځي که ډېر ستړے يم

زړه کښې مې اور د مينې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې ښېرينې زما
لوږه ژوندي انغرې مرګ پراتلوي

ځمه مدام د هوسکانو په رنګ
يم د پېريانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مه سپاره بې کوره نه شي

شو ناره مې رو رو د بچې شنه کېږي
اوزه په دې سوچ کښې راګېږمه چې
دوه توري يو تېکي کښې ځاے ځنګله شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارې وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه ليدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې سترګې پټې کړې نړوي

زهٔ خو دنيا ته فرښته بښکارمه
ډېره له دغې ويرې نهٔ خرايمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دينار
پراتهٔ دې قتل توريالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې بېګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيرينې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلې ګل يې شيرينې زما
که په جبو کښې هم ميشته يې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيرينې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګه ته غاړه نه ږدمه زه
ځکه به مې اوس کفن کښې هم نه وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرښته يمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نه وايمه
خو لږه منډه تړې ضرور خلاصوم

د مينې لار کښې چې تيندک شمه زه
شيرينه اووائي په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دَو ولې ځې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب یوړله

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نه دې
وائي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو فیصلې به منو

ماښه غوښتلې وو او دا ښه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېدې چیچل اولیدل

دلته انصاف د چینډ خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباسلې که پوزه کړې

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اوواېي هاګۍ واچوه

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما په هیڅ ویُلې نهٔ وو
خو واړه چېې خولې مېږو اوخوړې

څوانه ځوانې او دَ سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي کنې ښسهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو کوټې اویو کښې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائې ښته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه دَ ژوندون کټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دي خوښحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مړک مسکي مسکي ګوابنونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کمني نو زه خو د قاتل اوبنکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځائے راکوي

ژاړي له سره لوپټه دري کړي
واټي بهر له کوره ښې مه کوه
کمني نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړې

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کېږې تېښتې مې اوبیدلې
پرې مې کړې مخ ځان له د بېتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره ږېښتې نه اوځي
مرګ دې روا دے خوځه خېل کالهٔ ته
دَ نمرخاته نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کورجوړکړي نو ټول شپه بیا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خوشېرینې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پېرېږدوه څنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندې نو تهٔ
دَ خېل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه واڼې
راله په لاس باندې ګهړۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
واڼې چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به ځاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه ښي
دَ ښلو ژړندو که راوتې وې خو
کږې شوې اخر دَ لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانئ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې ګلې نه ګروه کوم

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوې
عقلونه زار شه له هغې تیندکه

ګرانه شوه ډېره دَ پښتو یارانه
پلار ئې په موټې بانډې جرګه کړې ده
لور ئې دَ شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوځ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک ئې پلوُ قدرې هم اونهٔ وینې
کورته دَ شپې تیارهٔ کښې ځان رسوې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسي جوله ته د چا
واڼي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

○

په ژوندکښې کټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

○

مور ئې نن پلار ته په حېرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کړه مېلمه نهٔ راځي

اوواړې نهٔ پورې کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

○

د پېښتني کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کورکښې نهٔ یم
له آئېني نه هم سترونه کوي

○

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
توول چاپېر چل شي لوېته لوېته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړهٔ ساړهٔ اَهــونه ښـاله کوي
ستا دَ خوږلنې تاوُ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول دَ داورې بتان

زهٔ ښهٔ تپوس کوم او تهٔ ښهٔ وايې
يوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښو باندې سوړلې کړېده

خو ښاه دې ښپله ده خو ياد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سونې
چې دَ خاوند ستړګوکښې خاورې توئې

دَ ښار ما حول درنه ښادر لرې کړو
ياد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په يو دَو دننه

وانې بې ځايه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګټي
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ يې له ځان سره حيران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ عمر
پېغلې اَنګې کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم دَ تعبیر دَ بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړه ځان
یاران په بېړه باندې پیاز ګرځوي

دا ښهٔ انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړهٔ خورغوندې اشو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلو کې
مسافران درته یادېږي کښه نه

مئینه دا چې ستا دَ زړهٔ ښکلهٔ مینه
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

ستړګي په ما باندې بېخي توري دي
ګورته په ډېره مینه پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مهٔ کوه

دومره زېښلے یم دَ ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما دَ کاڼو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پېتې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واټې خوشبو ستا د بدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونيسې
له کوره ورک شوي چې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

○

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
مخې کېږده نه خکله تېر ماښام يې
د ښار په چوک کښې خودکشې اوکړه

خاورې د يکنک په خوند پوهـ شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدې ما
شپږينه ماته مېلوکان ګڼه وي

○

دا نه چې پوهـ نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږده مه

○

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمشو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تېندک نه شمه

Scanned by CamScanner

خدای شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اوویني
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وایي څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړې دې

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دې
د رنګ سپېړلو یې لړندېږو ځکه
سوزن په صحرا کښې اوبه خوړ کړې دې

سوزن به سپوږمۍ ته وو څوا ختلې
افسوس خو دا دې چې زموږه د کور
درشل که اودرېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجاړه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزیبو سره

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
بنه چې مې غرق کړې نو ښېرینه واېې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېږې شوې
د میاندو تینو کښې شودۀ او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره دېرې معجزې دي منم
خو زۀ د ښکلو نه تپوس کومه
د زړۀ د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې څوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال را ښکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څهٔ چې ارمان دَ زړونو اورژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله ووبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکڼې. مابنام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوبږې ماړهٔ شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

ځمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لوئېږي
او جینکۍ دَ کلي
ما ته پسخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما آئینې ته کتل
ځان رانه ورک شو

مخ مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوګي
آئینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سینو کښې
شېرینې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

څان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلې رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اوواپه پاتې څېره شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژرنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مېنوي ښارې
په هر قدم غوځوي
د عاشقو څېرې

○

اور کښې اغښتې
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زړ ځي
ژړنده د سوال پياله اوبو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځني زړه ستړي پېغاي
اور ته وردانګي

○

مخ چې دې ښکل کړم
خدای شته د هرې سېمې
خاورې به ګل کړم

○

نيت دې خراب دے
ګيني شو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته؟
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بڼې سپک شي

جنګونه کیږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتیږي

وینې به تل څڅکي
چې دا بڼاریان همیشه
پې دَ یوتل څڅکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

بارانے ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوي
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوي
اوس په ولاړې

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کوهي به شنړشي

شماري بس ستوري
د شپې راپاسوي ما
کار راله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
د ګلو لښتې

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووائي پوے شوې
ته چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

تېكاله غواړې
لمبه چې نكړم تنور
بچي مې ژاړې

كور مې زړه تنګ شي
چې نيمه شپه ججره كېږي
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نه راځي خولې ته بېرته
توكلې لاړې

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې دستور شو
پانه چې ستا زېړه شوه
نو ځ دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
ورځې تېښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پښتنې تپې
زهٔ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکارې ګکارهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا تېزه شي
هَوا په رو شي

تې زما سپورے
وائي هر څهٔ منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته ځغستېږي
وائي غني ډېره ده
واوري ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې نور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

پنړونه نغښتي

پېغلې را ووتلې

له کوره تبنتي

ښکاره به غلا شي

تا ته چې ګورمه زه

وار مې خطا شي

زړونه درزيږي

چې آئينې جوړيږي

کاڼي ماتيږي

ژوند مې رنګين شو

راکښې مستي راغلې

سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه

چې ماتوې حدونه

څه مخ دې تور شه

سر که ئې سپين دے

په هيڅ هم نه پوهيږي

سودم ته شين دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق ځکه ړاندۀ خو نۀ دي
خدائے شته مرۀ ته به دې لاس پړيوځي
چې دَ هتيانو غلا په تيټه کوي

اوواڼۍ ټول دَ اکيجن کمے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي ځله
څوک لېونې نۀ دي چې تا يادوي

زړۀ غوځوي دَ اوازونو فرېب
چې مېښانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خپټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نه ليکو

دَ خپل بنايُست له زوره نۀ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېرينې تا سره له دغې ويرې
وادۀ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږ دن ماته شي

Scanned by CamScanner

دا کتابونه په نظر کښې لره
زهٔ به له خپله کوره ورک نهٔ ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نهٔ کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدوري په کومه ورځ اونهٔ کړي
بچي ئې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نهٔ نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نهٔ کوي

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوښکې په سرهٔ غرمه کښې
زر د کوڅو سپل را والوځوي

ناساپي کړنګه کړي نیازبینه واڼي
د زړهٔ په سر مې په ټوپک اووله
خو چړهکې په لاس کښې ما رانیسه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ او شوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز درې شوه

یوسمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور وروته بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ ادیرې حدونه
تول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې او نهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېږکي یې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما وویل
دَ سپوږمۍ شونډې یې رب اونیوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انځور ویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځکه په کرانه واڼي
ستا سوځه خیال دے د واده باره کښې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي او نکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ځکه به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج یې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نخورې کړم ازمېښتونو د ژوند
ښېرینې ستا خانه به دوش یادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګوډي نګیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم دَ چا ، سزا دَ چا لـوېږه ده
یو دَ پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پېسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غرېب نهٔ ګوو
کښې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ ه دَ چا میراث خوارهٔ خو نهٔ یو

زړهٔ يې غلبېل، زلفې يې تار په تار وي
وېل يې زهٔ وېره بې خوشنده يم
کښې نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شیرینې اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا افتـونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نهٔ کوي

سر به بې ځایه در له څهٔ خوږوم
دَ پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جړې سازوي

په څهٔ پوهېږې نهٔ ماشومه يې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راله مه راوړه نادانې جینۍ
بلا کړې ده په وجود کښې زما
پام چې پټرۍ چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرکند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپورې کړي

شېرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لاړ غلطوه لاڅیه
ویرېږم لاړ چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا ئې ته ئې حسه جینۍ
زما د زړه د قیامتونو درزاء
خدائیګو د کانې بت کښې ساه راولې

یې د سرو سپینو خزانه شېرینې
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کڅۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر وته به تېندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کلالۍ سم کړ څېډلے شي خوک

Scanned by CamScanner

د ژوند د حسن ننداري څه کوو
درانه پېټي ونه مو پراته دي په سر
کاله ته څو که چرته ملا نیغه کړو

پرېږده چې ښغلي ځي په خپله لاره
څېره یې مه کښي ستومانه به شي
توري پچي دي که لاپاري شولي

وایم چې ټولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شېرینه اووایې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړه
ستا هاېسکو رانه ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته ښهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دُ ناز مېرمنې
سرکشي پرېږده دُ شېطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بدم دُ کابل جینکی
راته په لارو کښې شینې ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ يې له سترګو ګلېدو اوو ښتم
ماله قسم راکړې چې غږ مهٔ کوه
او خپله ټول کلي خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړي نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل ښائسته ګې زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

ګڼ تصويرونه شي خوارهٔ په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حس انتها خبره ولې نهٔ ده
غو ټوټه چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر ښکلو پېکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي، سلګو کښې واڼې
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کور نه په نيمه شپه ټېر مهٔ اوځه

سينه ته ګلونه ورنګدار کړي واڼې
خهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ ه مينې کتابي مينې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رانیکے شي کله

هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي

کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے

چې تر قیامته وي ولاړ دغسې

بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښائست دَ بڼ شمشاد حسینې

چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې

لکه په ګړو کېنې چې اوبه وي روان

زما دَ خاوُرو کور جوړګه نهٔ وُ ستا

شپې یې ما په اسمانونو غوښتې

څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې

چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند

بیغلې دې تا سره سیالې نهٔ کوې

توبې ویستلې یو نوکر وبُل ئې

کور کښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه

ډېر ناروا کارونه اخلي لله ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ربې هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تا ودهٔ، سارهٔ که دې دَ ژوند اوبېدل
پېغلې مستۍ به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

ستړې له دغې ویرې نهٔ پرانیزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تېرق اونهٔ چوي
تهٔ چې شیرینې پوکڼۍ پرسوي

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرۍ ته وانهٔ چوي
دَ کور انګڼ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ تېول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ موهم سُست کړو په ښځو بړے
بیا به ترې ګرځې او بېزې جوړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژړونو کښې اور د مینې بل کړی ګټې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د بنار پارک کښې راټولې وې نن
وښل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شپېلۍ زړۀ دے نرم شوے نۀ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چړګو د بچو بغري شي
اوښکلې خپلو کښې ډېران بېلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
تر څو چې چړګه کوږکه شوې نۀ وي
نو په هاګو باندې بچي نۀ کښېني

Scanned by CamScanner

لا په شلمه صدۍ هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نه دي

وصل مې راغله په ويشتمه صدۍ
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را او نه ختله شپه تېره شوه

تا به وصل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دې وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير درې کړو

د قام تور سرې دې سر تورې نه شي
تازه تازه غوټۍ غوټۍ پېغلې اوس
کرکې خيرات پسې ، دواړي غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کور چارې مزدورۍ هم اونيسي

مات شي بېخي د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائې شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله يې زما لېونئ
اوس د چا خولې خو څوک ګنړلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائيږو په دې
چې دا ده راغله يو وېشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا د څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ما له په څه سترګو کښې چېق راکوې
ستا په کنارو کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حيثيت څه دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پر تو غابښو نه جوړوم لاليه

پېغلوکې ناوې خپل خاوندته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خوشحاله ستا لاسوته ناسته نه يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زړه مې تق اوچوي چې مېچن ګرځوي

شپېلۍ غبرګ په شي دمه پکښې خوره

رب به زمونږه دا نيستي غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه

غورځنګ غورځنګ پنځي د شپې ځواني ده

سپوږمۍ په دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه

زړه د بې خونده اورګو له غمه

پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي د نکهت قافلې

بله د ګل ورمه ورمه خورېږم

خوبونه وينم تعبيرونه وړشم

ټوله د زړ او زور خيره ده اوس

ستاسو څخونه په چا نه شوکوم

څوک د جرګو هلو پروا نه کوي

د نوي نسل څومره لوړ زړونه دي

د پلار نيکه هله ونه هم ورکوي

په اديرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوي
لور دې مدام ما سره ژبه کوي

لنړه سر تېزه ده بد خویه ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه ځینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هاغې بلې پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پېښاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووائي خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمینو لباس
په ما د اوسپنو نیني اوچیچې

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه ویره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه به اخر څنګه زما ښې په ځای
سر کله او خوږم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

د منزل اوسوې دې کېږي څوک لاره
ګوره ځنګل کېږي بیا په نیمه شپه کېږي
د اورګو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

باران شپې شپې وریږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تندغرے زړه مې اور اونه کړي
شابه شپې شپې راووړېږه

د خدائے کارونو کښې څوک څه اووائي
ماچې ئې طمعې د خوږو کولې
د کربلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شېريني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوي نه وو
د کوڅو غنچې او د چينار اونو کښې

وائي جولۍ به مې ترڅو خالي وي
ګلونه نه کېږي اننګي کښې زما
ما چرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما زړا ئې د زړه تاؤ کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري د بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لمبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نه او دريږي
مېشکلې، زموږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي ليونې نه شمه
يو وسپين ګولی خو راکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بحلی سخته جټکه راکړله

ښه ده سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې څه غلا ده ضرور
ساک ترې سيلی ديوسي چې ما اووينې

دَ زړه درزا راله په ځانګړې اودروي
تک تک چې اورم دَ ګړيال، شپېرنې
وايم که ما بانديې څوک ورځي کوي

ګڼې آوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مری غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګرو کان اوترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټۍ هوارې څه شي
پسې چې ماشوم له د فیدر ورکوي

رالله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټه اوواني
د سرو نتکۍ رالله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژني
په تاکښې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونۍ خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تابیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږ مچې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې ستړګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوېچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
تر ېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصوير ته يې ژړل وېښل يې
پېړه د مرغۍ مې درلله هم راوړي وو
اې د انګړ ګله چې چرته به يې

څه زوروور دي مشران د ګلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلې نه شي

مړ نه شم ځانې راکړه د زړه په کورکښې
تاوده، ساړه که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونيا شي ګلې

شپېلنه ګونجې په تندي راولي
وائي رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استري په خندا ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دې چې
تميز د جنس او د جمال نه کوي
اووائي ټول خوندونه يو رنګي دي

ستا د ښايست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بيوړې په تال کښې مه ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرينه والې
سر ته ئې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېونې

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو ونېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لار اخلي

ئې د نازونو اسونای شېرينې
ځان چاله ورنه کړې په لاس [illegible]
کښې ډکونه به دې ټول واسوځي

وانې کیاې دې په سر سترګو منم
مانه باد وېږې غلطې شوې دې
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

میاندي په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردې تورسرې او تختوي
بیا ئې د خوېندو خوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې خبرې څهٔ جواز خو به وي
خدایه ښته چې چا د چا نه غلا کېږه
د باز د جالې نه تېپوس الوځي

خدایه ښته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکښې خوېندې سوځي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښهٔ نهٔ وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خېس
ښځې داپاسې خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خدایه ښته د کور اوني څوک نهٔ پرېږدي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېني
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تېرېدلے نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مه جوړوه

په مړو حساب دې تماشګیر د حُسن
ستا د نظر تاوُ ئې چې اووهي نو
د کیکدانو اوني چېړه اونیسي

ستا نزمېدو راکښې سختې راوسته
چې را رواني دې شوې اوبنکې په څخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څه ناترسې اوړېدلے یمه
وائې که بل ځایته دې اوکاته نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خویاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوے
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته د هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نهٔ شې

اوواٸي ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هرڅهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه درته یاد کړمه زهٔ
خبره واروې شپېلۍ کښې واٸي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اوواٸي ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پړق وهي بانګونه واٸي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې واٸي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما شنه نیسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترېښاه اوبو اوړې وي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې ښېښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شېرېیانې او ښهٔ خوارې بېد د مېیانې
باران که لږې چېرته اووربېږي
نو هسواکانې مسو د چم یخې شي

ښېښتنې ښځې خپل خاوند ته اوویل
ګرانه! که ماله دې پتلون رانوړو نو
په دوه میله تړوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لشه اوویسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوټي نه بلا غوښتله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلي اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ړوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وړنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران څخه یمه

ماتېږي کانړي تل په کانې باندې
زهٔ چاروګی چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زوري په ځائے دے خوغورځنګ نهٔ کوم
ګټې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګدړانو غوښې هم اوخورې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخره سرې شومه زۀ
شرېنې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږګو په خوند پسې د ژوند ړاندۀ شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شرېنې دومره ناآوازګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

د زورآور اوبۀ په لوړه ختږي
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ دوب دې کړمه
زۀ به چېکس کښې خامخا راتلمه
راته چې ملا ستا په اوبو کښې وې تۀ

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له د سيند ونو نه ځم
هسې ترې هم زړه صبرولے نه شم
او د مهي غوښه بلا کړمه وي

سر توره مه شي خود ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نه شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځواني رانه شي

چې څه کړې هغه به رېبې مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نه شي
پړدو پټو کښې کړوندې مه کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نه شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اوليدې
زما د خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاخان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

اووائي تېولي د قسمت لوبې دي
خلق لګيا دي سنګارګان لوټي او
زمونږ ته ننګې مېښې پېښه نه کوي

وائي تر څو پورې به زغم ددېرم
زه درته کور کښې لمغړې کومه
څې به کوڅو کښې لوړغې کوې ته

کم عقلې هسې پرېشانه يې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه دي
سترګې ينهو باندې درنبږې کله

منم چې کښې محرومې مو دي خو
کلې زمونږ ته هيروشيما نه دے
چې د سپرلو پکښې وړې شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساتي شيريني زما
نو دروازې دي د کور تېږې نه شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نه اودرېږي
آسونې مې همېشه يادوي

تت چې دې نهٔ شي دَ ښايُست رنګونه
ځان زهٔ دَ مړګ ښځتو ته نيسمه خو
لکه دَ سوي لاس يه تا ساتمه

○

اوواټې ټول دَ اکسيجن کمے دے
هيڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
څوک ليونې نهٔ دې چې تا يادوي

○

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هيڅ نهٔ شمه
دَ کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سينه لويه کړه
څومره ځنځلې ورته اوغورځېږې
خو پليتېږې نه روانې اوبهٔ

○

دَ ژوند له ډر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه دَ رقيب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ويروه

○

ستا په فرېب کښې ځنګه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سرپين شواو
تهٔ لا دَ توې پشکال ګيدړه ئې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوبو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې یې منلې ده نو
پړ پړ دده نور ورته هېڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره یوړې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په خټه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
جوړ په دې ګلي کښې چینې اوچې شوې

وېل یې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
بلکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړه کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړې سر تور لوپټه اوغور ځوي
وائي را اورسېږي پیره بابا

رابانده‌ې خوا د خلقو مه ږغوه
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو یکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اوني له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شیطان غوږونه
مینه په مړه ګېډه مې تېره ماسخوتن
په ګل ورېنو لیچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سې ته پرېږده کښې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

شیرینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما د زړهٔ زخمونه نهٔ رغیږي
څو چې ګزک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوے د خاوند دے څکه
واڼي که ماله یې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ور واچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نهٔ دي
څکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدایهٔ شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ږز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودریږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ تقاضې دَ محبت پسې ژړنم
شیرینې خُنک کښې مې ویرږې خُله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووايې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چارهٔ په زمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لل کل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګي اوشړي

تهٔ ښه له لوږې نه مړ شوې نهٔ وې
ښکارې! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته تړا دَ زړهٔ دَ دړد نامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فرېب داسونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې دَ وطن کونړه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

دَ بې حسئ هر و څهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښي مي هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چي
ځان راته هسي ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دي کښي ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دي
چي زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مي اودسېد شېریني زما
واړه کړي خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتي چي نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور تري غاښي جوړه کړي

اوواپه پاڼي په تاوان کښي دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتي او خورو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښي دَ چم
ما دَ مارغانو ژبي هم زده کړي خو
دَ بدامنۍ علاج مي هیڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چینګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهٔ روم ورونه

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له ویرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړې
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکرونه دَ چیا
خدایږګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو سپونې په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندوره وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وږمې خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېښې وږمې د ګلو

محبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرېنه وائي که سېلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړمخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور ټمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پړ پړ ده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوی د سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

○

د بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شيريني
د طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هيڅ پلنې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

دېرې شلېدلې. د رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

○

وينه مو جام نه شي واورينه شپه ده
منم شيريني ډېره ګرانه ده خو
کتوي چغه کړه د زيتون تيلو کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالئ باندې مې مهٔ تېروځه
غونبه که اوسوزې پېتۍ نه بنهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عیشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوړي کنې
ځان ته ببوزې هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکنبې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکنبې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کانړو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې بنهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه بنهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه ویرَوي
راته چې بخته شي ګلرنګې ، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

پکښې هیڅ لارې د منزل نشته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا بېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅڅکلې

غلے که ناست یم خو خوځېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته په ښهٔ بد ته به بد وایمه
جهره ، حیات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به بهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
ښېرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

شپې چې اوس ښارېږي دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایست دَ موسیقۍ موجونه

تکور تکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مرهمونه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شي

اومنه به هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا ورمبې ځړیکې وهلې نهٔ وي
چې لارکښې لوټ شي دَ ورمو قافلې

وږمه وږمه شي په هَوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لارکښې خوره
غوټۍ چې کُل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائې نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ اووایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

پـه زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې ځله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په بڼک باندې ډاکه پریوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
مخ به له ما نه اړولے ؤ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپږینه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې دړته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پیریان راپاسې په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وئیل هر څهٔ په شرق اوکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

شېرينې ستا ګيلې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اوليده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خامخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خو به راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې ووينې د پلار له کوره اوځې
پوئے شه د بنځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائي دا ځل راته غبن مه کوه
بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

چند توبه که ئې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

○

خدائ شته چې کانې جورپه کور شو زما
مېرمنه داسې لله کمله شوه چې
لګیا ده توت ته بیکیانه وائي

○

ستا سر تېږې خو یادېدې کلې کښې
نن دې د چا ستر ګې لیدلې دي چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تړوقې وژنه
نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

○

مردار خواره وي د ذلت سره څ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمرۍ ښخوند مه وهه

○

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولې نه شوه

Scanned by CamScanner

خدایه ښته چې ساه دالله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

○

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لګیا بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

○

بې شکه ځان بنائې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اوو
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

○

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

○

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ږې دومره اطمينان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مړي ته لاس اچوم

ما کښې هم کمې خرابۍ دي منم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورې يم بې وسه يمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وايمه

نن راته جهل کښې يو قېدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وې پکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بيا

تا چې ډالۍ کړې را واپس د مينې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
ځه يې زهرو باندې اووژنه

○

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرٌ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

○

دَ سياسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امريکې خوندې په خوله کښې وي لا
يو زوراور يې بې نښتې کسه کړي

اوس پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمري يوه پنجرې کښې اوسي

○

موشګافۍ دي يې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
بېخي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

○

څنګه وي نوره دَ ايمان کمزوري
دا نه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې ذره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښېځې صفا خبره اوکړمه خو

ګڼ مطلبونه تړي یاران اخلي

چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ ښاغُلونه مې په سترګو کېنې وي

خو بې وسې ئې رانچوړ داسې کړي

لکه دَ ناوې ځ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم

لکه بد بخته ښځه نه پېغله چې

له ډېره سوخته ځېل بنګړي ماتوي

هېڅ تر ښه طمع دَ انصاف مهٔ کوه

چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا

جنګ کښې روا شي ناروا کاروند

زهٔ پښېل کور باندې تېر اوځمه اوس

هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه

خو روزانه راته ځېرې بدلوي

وبل ئې داسې څهٔ خبره نهٔ وه

خو هېڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما

تا جوړ مې پسې شوملې څکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پتېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وينم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته څله کوې

○

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بيا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما څخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو ځيولو ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې يل يربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا پښتانهٔ اوکړې
ټوله شپه دې ګړوې حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتې له لوښې هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولې د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راته به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېۍ چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویني
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږے راولي

چې ئې په ټي . وي اشتهار اوکتهٔ
وښل ئې دا په ننګو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سوا بچي راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راتول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هېڅ اونهٔ شو
دَ دووٌ په تېرکښې یٔ لښ اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دې پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګې نشته دے
پلار چې راپاسې خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هر حال کښې کوم
سترګه زما دَ هېڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله خنړې شېرینې

Scanned by CamScanner

ورې مبارک ورته د نوي واده شه

خو ستا د سپين سر نه قربان شم ابدي

پاتې له ميانده و نه چې شوکوي

○

هر څه چې وو خو تا پياله چوړې نه کوه

راته په شا چا ټوپک ئې جوړ

داسې چې خولې بورې دي نيچه اوتره

○

د رسره دا خبره شه مسمله

که زړهٔ دې تور دے له دنيا زاهده

نو بيا د کور سپيدې شمله کوي

څوک د فطرت لارې نيولے نهٔ شي

زخم چې سپړوا شي تاته ښهٔ پته ده

ګړانې شهلا ' اتش فشان شي غروته

○

نن چې مې شونډې ورته اوچيچلې

وښل ئې خپل علاج په وخت وي پکار

ستا په مازغو کښې جوړ چينجے شوے دے

○

څوک ترينه سمه ورځ بيدلے نهٔ شي

راغبهٔ ئې او ښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ

ښکارې چې بيا چاته او بهٔ خروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وښ دا لوے احسان به څوک هېروي
لا چینګې دَ ښتو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوړځنګ يې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځاے په زړهٔ کښې
په صفايې باندې يې مه تېروځه
هېرو خپل ځ دَ ائينې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه
که سيادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ تهٔ ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو دا ژوندے کړے يمه
رانه چې لاس دَ مينې رانيکلو تا
دَ سينې چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتهٔ بنهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وريځې غرغنډه اونکړي

Scanned by CamScanner

راته ئې مهٔ وښئه خړې پرېږدوه
یتیم که وېر هم خدائے خوشحاله کړلو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

○

چاته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه درونډ وي چې پروت وي په ځائے

○

دَ حقیقت زهر ګوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

○

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راکونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

○

شېرینې دا یو اعتراف به کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ځکو دریاب نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼې دَ ګل په لاس کښې خوندنه کوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library